

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O BUDOUCNOSTI KOHEZNÍ POLITIKY EU

Ve dnech 26. a 27. března 2009 se v Praze na Žofině konala mezinárodní konference zaměřená na problematiku budoucí podoby kohezní politiky EU. Pojem „kohezní politika“ se stále častěji používá namísto pojmu „politika hospodářské a sociální soudržnosti“, a to především z důvodu stručnosti. Cílem kohezní politiky je podle Smlouvy o fungování EU (stejně jako podle stejného článku dosud neratifikované Lisabonské smlouvy) „snížení rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské, sociální (a územní)¹⁾ soudržnosti za účelem harmonického vývoje EU“. Finanční nástroje, kterými EU podporuje snižování sociálních a ekonomických disparit zejména mezi regiony, existují již od samého počátku evropské integrace; např. Evropský sociální fond existuje již od Římských smluv z roku 1957. V tzv. Jednotném evropském aktu pak byl v roce 1986 již obsažen pojem „hospodářská a sociální soudržnost“. Nařízením Rady ze dne 24. června 1988 vznikla „kohezní politika“ – politika hospodářské a sociální soudržnosti.

Již od začátku 80. let se objem prostředků uvolňovaných na kohezní politiku ze společného rozpočtu EU trvale zvyšuje, a to mimo jiné i v souvislosti s přistoupením méně vyspělých členských států, jakými byly v 70. a 80. letech minulého století Irsko, Řecko, Španělsko a Portugalsko, později také v souvislosti s rozšířením EU v roce 2004. Ve finanční perspektivě pro současné programové období 2007–2013 je kohezní politika z hlediska výdajů a s podílem 35,7% na celkovém rozpočtu EU (347,410 mld. €) nejvýznamnější politikou EU. Implementaci kohezní politiky provádí Evropská komise spolu s členskými státy – konkrétně to jsou dvě generální ředitelství – pro regionální politiku a dále pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti.

Česká republika začala využívat pomoc poskytovanou v rámci kohezní politiky ihned po svém vstupu do EU v květnu 2004, kdy se zařadila mezi země s relativně nižší ekonomickou výkonností (tzv. kohezní země). Pro srovnávání ekonomické vyspělosti členských zemí Evropské unie se používá ukazatel hrubého domácího produktu v přepočtu na jednoho obyvatele, přičemž měřítkem je mezinárodní měnová jednotka vycházející z průměrné cenové úrovně ve srovnávaných zemích s použitím parity kupní síly. Pro programové období 2007–2013 získala ČR na realizaci kohezní politiky z EU prostředky ve výši 26,692 mld. € na následující tři cíle kohezní politiky:

1. Cíl 1 – **Konvergence**: Do tohoto cíle patří všechny regiony soudržnosti s výjimkou Prahy (prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu) a celá Česká republika (v rámci kritérií pro Fond soudržnosti). Na tento cíl připadá v ČR celkově 25,9 mld. €.
2. Cíl 2 – **Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost**: Do tohoto cíle patří Praha s celkem 419 mil. €.
3. Cíl 3 – **Evropská územní spolupráce**: Do tohoto cíle patří všechny české regiony a je na něj vyhrazeno celkem 398 mil. €.

Tyto tři cíle jsou financovány ze tří evropských fondů – dva tzv. strukturální fondy (Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond), třetím fondem je Fond soudržnosti. Pro financování z obou strukturálních fondů v rámci cíle Konvergence jsou způsobilé regiony, jejichž hrubý domácí produkt v přepočtu na jednoho obyvatele je nižší než 75% průměru zemí EU. Pro financování v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost jsou způsobilé oblasti, které toto kritérium nespĺňují, pro financování z Fondu soudržnosti jsou

způsobilé členské státy, jejichž hrubý domácí produkt v přepočtu na obyvatele je nižší než 90% průměru EU.

Mezinárodní konference v Praze byla zaměřena na odbornou diskusi o budoucí podobě kohezní politiky EU – tj. v období po roce 2013. Východiskem debat o budoucnosti byly i poznatky ze stávajícího „nastavení“ této evropské politiky. Konference se zúčastnilo zhruba 160 účastníků z celé Evropy. V rámci tří bloků programu byla diskutována témata minulé i současné podoby kohezní politiky EU, její možné orientace po roce 2013 a druhý den také otázky integrovaného místního rozvoje. Konference byla zahájena úvodním vystoupením ministra pro místní rozvoj **Cyrila Svobody** na téma „Minulost a přítomnost kohezní politiky“. Eurokomisař **Vladimír Špidla** přednesl své vystoupení na téma „Zkušenosti z investic do rozvoje lidských zdrojů“. Odpolední část prvního dne s mottem „Budoucnost – jakou kohezní politiku bude Evropská unie potřebovat po roce 2013?“ byla zahájena vystoupením evropské komisařky pro regionální politiku **Danuty Hübner**, po kterém následovala panelová diskuse vedená paní **Katarínou Matherovou**, zástupkyní generálního ředitele pro regionální politiku z Evropské komise. Druhý den konference s tématem „Integrovaný místní rozvoj“ byl zahájen vystoupením náměstka ministra pro místní rozvoj **Milana Půčka**, které bylo následováno prezentací **Michela Delebarre**, prvního místopředsedy Výboru regionů, a poté vystoupením pana **Dirka Ahnera**, generálního ředitele pro regionální politiku z Evropské komise. Po těchto vystoupeních následovala panelová diskuse vedená **Oldřichem Vlasákem**, poslancem Evropského parlamentu. Poslední část konference byla věnována výměně zkušeností i dobrých příkladů z oblastí integrovaného místního rozvoje.

Jak ukázala debata o budoucí podobě kohezní politiky, existuje poměrně

1) Pojem územní soudržnost obsahuje dosud neratifikovaná Lisabonská smlouva.

široká shoda o potřebě této evropské politiky pro dosahování cíle „Konvergence“ – tj. „přibližování“ zaostalejších zemí a regionů těm vyspělejších – i pro zvýšení konkurenceschopnosti. Z debat také vyznělo, že konvergence a konkurenceschopnost nemusejí být protikladné cíle, protože i podpora klíčových „konvergenčních“ investic do infrastruktury, lidských zdrojů a podnikatelského prostředí přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti zaostávajících regionů. Jak konstatoval profesor **Jiří Blažek**, v případě zaostávajících regionů je přitom evidentní, že „dům nelze stavět od druhého patra“ – tj. nejprve je nutné položit základy (např. infrastrukturu) a teprve pak v těchto regionech budovat konkurenceschopnost.

Z průběhu konference bylo zřejmé, že pozitivní hodnocení přínosu kohezní politiky převažuje. Stejně široká shoda existuje v tom, že tato politika by v budoucnu mohla – a měla – fungovat lépe a efektivněji. V debatách byly proto zmiňovány problémy na celé řadě úrovní: jak strategické zacílení této politiky, tak vztah této politiky k dalším strategiím a cílům. Z hlediska efektivního dosahování strategických cílů je pak důležité diskutovat o programování, finančním řízení, kontrole, vyhodnocování apod.

V souvislosti s budoucí podobou kohezní politiky je významný i aspekt budoucí rozlohy EU. Od roku 2005 vyjednává EU o přistoupení se třemi státy: s Chorvatskem, Makedonií a Tureckem. Další rozšíření EU má tudíž přímou souvislost s ekonomickou situací jednotlivých členských zemí. S vývojem jednání o datu vstupu jed-

notlivých kandidátských zemí do EU se proto bude legitimně vyvíjet i diskuse o budoucnosti kohezní politiky jako jedné z „páteří“ EU. Kohezní politika svým charakterem a střednědobým horizontem přesahujícím jedno volební období představuje nástroj nepodléhající tolik politickým výkyvům a momentálním prioritám, jako tomu je někdy u politik a strategií národních. Jde o jeden z nejdůležitějších aspektů kohezní politiky celoevropského „zobrazení“ soudržnosti v dlouhodobém horizontu – na tomto hledisku se ve svých debatách na konferenci shodli všichni diskutující.

Z diskusí na konferenci byl zřejmý názor, že kohezní politika by v určité formě měla pokrývat celé území EU – tj. všechny regiony. Na druhou stranu bylo prezentováno i mínění, že tato politika by neměla intervenovat ve vyspělých regionech a měla by se skutečně soustředit pouze na nejpotřebnější regiony a členské státy. Vyvážení těchto dvou strategických přístupů bude jádrem všech politických debat, které budou předcházet koncipování právních předpisů upravujících podmínky čerpání z evropských fondů po roce 2013. Projednávání návrhů těchto předpisů bude zahájeno již v roce 2011.

Velká pozornost byla v odborných diskusích věnována také nezbytnosti reflexe tzv. nových výzev, kterými jsou:

1. rostoucí globální tlak na restrukturalizaci a modernizaci;
2. změna klimatu;
3. energetická bezpečnost (včetně cenových aspektů energie);
4. nepříznivý demografický vývoj.

Tyto výzvy mají na území Evropy nerovnoměrný dopad na hospodářskou úspěšnost a konkurenceschopnost a mohou prohlubovat hospodářské a sociální rozdíly mezi státy a regiony. Podpora projektů reagujících na tyto výzvy proto není podle některých názorů v rozporu s dosavadními cíli kohezní politiky. V reakci na tyto postoje také na konferenci zazněly názory, že kohezní politika EU by neměla být ani jediným ani hlavním nástrojem k řešení těchto nových výzev, musí však jejich reflexi v odpovídající míře obsahovat. Reakce na nové výzvy patří podle zastánců tohoto přístupu primárně do kompetence jednotlivých členských států, které mohou nejlépe reagovat na své specifické potřeby. Např. Česká republika vnímá jako zvláště naléhavý aspekt zejména faktor energetické bezpečnosti a náročnosti při výrobě i spotřebě energie, včetně klíčového významu energeticky úsporných opatření.

Z průběhu konference bylo zřejmé, že o budoucí podobě této politiky je nutné diskutovat i nadále, aby byly členské země schopny ji „nastavit“ tak, aby efektivně sloužila svému cíli, kterým je harmonický rozvoj Evropské unie. O průběhu odborných diskusí na této významné mezinárodní konferenci byli informováni evropští ministři pro regionální rozvoj, kteří se sešli přibližně měsíc poté – ve dnech 22.–24. dubna 2009 na svém neformálním jednání v Mariánských Lázních. Seznámil je s nimi uznávaný britský odborník z Univerzity v Glasgow **John Bachtler**. Jeho prezentace s reflexí konference sloužila jako odborný vstup do politické diskuse ministrů, která vyústila v přijetí společného komuniké.

*Ing. arch. Daniela Grabmüllerová, MBA, Ph.D.
Odbor evropských záležitostí
Ministerstvo pro místní rozvoj*